

Науковий керівник: ас. кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» Мех Юлія Володимирівна

Сазонов Василь Вікторович

здобувач кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

ПРОБЛЕМИ ПОРУШЕННЯ ПРИВАТНОЇ БЕЗПЕКИ ОСОБИ З БОКУ ОРГАНІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ

Традиційні обмеження приватності особи, пов'язані із забезпеченням діяльності органів сектору безпеки щодо попередження, розслідування і запобігання правопорушенням, що закріплені в законодавстві. Для України традиційною загрозою приватній безпеці особи є непідконтрольність діяльності спецслужб та абсолютизація державного, суспільного інтересу. Поява і розповсюдження нових технологій, що розширюють можливості щодо спостереження, збору інформації, стеження, а також закріплення в Українській державі, як одного з пріоритетів державної політики, посилення заходів суспільної безпеки і розширення повноважень органів сектору безпеки дозволяє визначити загрозу з боку правоохоронних органів і спецслужб головною, найсерйознішою загрозою праву на недоторканність приватного життя в Україні.

З початку XXI століття у розвинених державах світу відбувається розширення повноважень органів сектору безпеки, закріплення практики стеження за допомогою засобів комунікації, впровадження деяких заходів щодо обмеження анонімності при використанні цих засобів, обмеження банківської таємниці тощо. Органи сектору безпеки по всьому світу почали активно використовувати нові технології біометричної ідентифікації особи.

Існуючі тенденції щодо розширення повноважень спецслужб і посилення стеження за допомогою засобів комунікації знайшли своє відображення і в нашій державі. Діюча в Україні система стеження не поступається західним аналогам. Наприклад, Служба безпеки України (СБУ) забезпечує для себе можливість контролю за комунікаціями за допомогою систем технічних засобів щодо забезпеченню оперативно-розшукових заходів в мережах зв'язку. Це надає можливість повністю перехоплювати інтернет-трафік, зокрема повідомлення електронної пошти, і безпосередньо перенаправляти дані в місцеве управління СБУ. При цьому, українською особливістю (але не виключенням) є те, що судовий контроль у багатьох випадках не працює, оскільки, якщо правоохоронні органи дістають доступ до інформації про користувачів відповідно до судового рішення, то СБУ має можливість відстежувати, перехоплювати і переривати зв'язок будь-якого користувача Інтернету дистанційно, не звертаючись до оператора зв'язку. Крім того, при винесенні санкцій на прослуховування телефонних переговорів суддя не має можливості знайомитися з матеріалами справи в достатньому об'ємі, необхідному для ухвалення об'єктивного рішення. Також в українських умовах неможливе здійснення незалежного парламентського контролю за діяльністю спецслужб, що, з тим або іншим ступенем ефективності, реалізується у ряді західних держав.

В рамках боротьби з тероризмом в Україні був прийнятий Закон «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму». Закон зобов'язує суб'єкти фінансового моніторингу передавати до спеціально уповноваженого органу інформацію про учасників фінансових операцій, або у випадках, коли є підозра щодо їх участі в легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом. При цьому діє пряма заборона на інформування клієнтів і інших осіб про заходи, що вживаються [1]. Після прийняття Закону України «Про боротьбу з тероризмом» з'явилась заборона на поширення через засоби масової інформації або в інший спосіб інформації, яка може утруднити проведення антитерористичної операції і (або) створити

загрозу життю та здоров'ю заручників та інших людей, які знаходяться в районі проведення зазначеної операції або за його межами. Цей Закон передбачає тимчасові обмеження прав осіб у районі проведення антитерористичної операції, у тому числі і права на недоторканність приватного життя (ст. 15) [2].

20 вересня 2012 року прийнятий Закон України № 5492-VI «Про Єдиний державний демографічний реєстр і документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус». Згідно з законом, паспорт громадянина України є документом, що засвідчує особу і підтверджує громадянство України на території України. Кожен громадянин України незалежно від віку зобов'язаний отримати паспорт громадянина України. Паспорт громадянина України має виготовлятися у формі карти, що містить безконтактний електронний носій інформації. У паспорт повинна вноситься наступна інформація: назва держави, назва документа, прізвище, ім'я, стать, громадянство, дата народження, місце народження, оцифрований образ особи, оцифрований підпис, унікальний номер запису в реєстрі, номер документа, дата закінчення терміну дії документа, дата видачі документа, уповноважений суб'єкт, що видали документ. Біометричні паспорти видаються всім громадянам України з народження строком на 10 років [3]. При цьому слід зауважити, що впровадження систем біометричної ідентифікації окрім внесення змін в законодавство, вимагає значних витрат, включаючи витрати на розробку надійного технічного забезпечення. Поки ці чинники є серйозним обмеженням для широкого розповсюдження практики біометричної ідентифікації і створення баз даних не тільки в нашій державі, але і за її межами. Проте, враховуючи зобов'язання, що накладаються міжнародними угодами, впровадження біометричних систем ідентифікації є лише питанням часу.

Отже, як можна бачити з наведеного існує багато проблем щодо забезпечення приватної безпеки особи. Як виправити ситуацію, наведемо основні пріоритетні напрями:

1. Внесення змін і доповнень в законодавство, створення і закріплення додаткових інститутів і механізмів захисту права особи на приватне життя (ухвалення концепції регулювання інформаційних відносин і захисту інформаційних прав громадян; законодавче закріплення правил поводження з персональними даними і механізмів їх захисту; створення інституту уповноваженого по захисту права особи приватність; приведення відомчих нормативних актів і законодавства у відповідність з конституційними вимогами захисту приватності; впровадження механізмів відвертості і доступності державної інформації, прозорості діяльності органів влади. Підвищення відповідальності чиновників за порушення прав людини. Закріплення механізмів громадського контролю).

2. Створення сприятливих умов для дотримання приватності громадян (розширення можливостей самозахисту, зокрема розповсюдження технічних засобів захисту приватності; створення і розповсюдження ефективних правозахисних технологій захисту права на приватність; підвищення рівня інформованості громадян про право на приватну безпеку і можливостях захисту, освіти населення, підвищенні рівня правової культури громадян, чиновників, журналістів та ін.; закріплення ефективних механізмів саморегулювання серед чиновників, в журналістському середовищі, в мережах Інтернет; просування цінності приватного життя в суспільній свідомості, закріплення нових практик, правил поведінки, стандартів діяльності установ, що враховують цінність цього права. Залучення уваги громадськості до проблеми приватності та її значущості для розвитку громадського суспільства і «соціальної відповідальності» громадян як суб'єктів).

3. Заборона і регулювання існуючих обмежень приватності. Закріплення додаткових гарантій від зловживань у випадках обмеження приватності (введення інституту парламентського нагляду за діяльністю суб'єктів сектору безпеки; встановлення чітких правил і гарантій від можливих зловживань при зборі і зберіганні персональної інформації про громадян органами сектору безпеки; закріплення порядку відеоспостереження в громадських місцях і доступу до

відеозаписів; підвищення ефективності судового захисту прав громадян при обмеженні приватності в межах оперативно-розшукової діяльності; створення можливостей для громадського обговорення критеріїв обмежень приватності, що вводяться державою, в тій або іншій формі, та накладання громадського «вето» на неприйнятні з погляду громадськості обмеження).

Список використаних джерел:

Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму: Закон України від 28.11.2002 р. № 249-IV // Відом. Верхов. Ради України. - 2003. - № 1. – Ст. 2.

Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 р. № 638-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. - № 25. – Ст. 180.

Про Єдиний державний демографічний реєстр і документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України № 5492-VI від 20.11.2012 р. // Офіц. вісн. України. – 2012. - № 93. - С. 122. – Ст. 3771. - Код акту 64640/2012.

Науковий керівник: проф. кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» Настюк Василь Якович

Самойленко Владислав Вікторович

студент Національного університету

«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ПРИВАТНОЇ ДЕТЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Приватна детективна діяльність вже давно визнана в багатьох країнах світу як одного з шляхів забезпечення конституційних гарантій людини на захист своїх законних прав та інтересів. Чи є